

ІНСТРУМЕНТИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

TOOLS OF PUBLIC MANAGEMENT IN THE CONDITIONS OF THE FORMATION OF THE DIGITAL ECONOMY

У статті досліджено процеси цифровізації, які сьогодні проникають все більше в нові галузі національних господарств, створюючи просторову структуру взаємовідносин між суб'єктами господарювання створюючи вимоги, яких раніше не було. У статті досліджено, що процесам цифровізації не надавали глобального характеру, а передбачалося, що це розширене поняття Інтернет-економіки. Дослідження і апробація цифровізації проходить в багатьох сферах, які піддаються цифровій трансформації. Потреба в якій сьогодні заявлена і органами державного управління.

Виокремлено основні проблеми та перспективи цифровізації. Революційний характер технологій підвищує загрозу існування суспільства в запрограмованому природою стані. Суспільство починає переходити на нове мислення і вести інший спосіб життя. Господарювання змінюється, така трансформація надає, з одного боку, прорив у розвитку економіки, а з іншого – не справляється з тими проблемами, які є невирішеними у зв'язку з новими взаємозв'язками у суспільних відносинах. Розробка нових підходів, методів і інструментів економіки знань з врахуванням розвитку інформаційного суспільства є вкрай потрібною. Нові суспільні відносини, які виникають у світі вимагають адаптації і організації держави до впровадження цих нових умов. Доведено необхідність у створенні державою інструментів і механізмів, щодо вирішення проблем, що несе цифрова економіка.

Зміни у світовому господарстві призвели до появи новітніх управлінських викликів в системі публічного управління. Інновації в сфері технології і техніки стали передумовою появи нових галузей та секторів бізнесу, а також значною основою для підвищення конкурентоспроможності національних економік.

Уніфіковане поняття цифрової економіки в Україні поки ще відсутнє. Хоча, потрібно підкреслити, що досить вагомим визначення і обґрунтування є. У ході роботи ставиться завдання провести аналіз визначення сутності цифрової економіки, як з боку науковців, так і з боку практиків.

Суспільство визначає якість роботи органів публічного управління, тому визначені в статті інструменти апарату державного управління повинні бути впроваджені для ефективного управління державою в межах цифрової економіки.

Ключові слова: цифровізація, цифрова економіка, публічне управління, цифрове врядування, цифрові технології.

The article examines the processes of digitization, which today penetrate more and more into new branches of national economies, creating a spatial structure of relationships between economic entities, creating requirements that did not exist before. The article investigates that digitalization processes were not given a global character, but it was assumed that this is an extended concept of the Internet economy. Research and testing of digitalization takes place in many areas that are subject to digital transformation. The need for which is stated today by state administration bodies.

The main problems and prospects of digitization are highlighted. The revolutionary nature of technologies increases the threat of society's existence in a state programmed by nature. Society begins to switch to a new way of thinking and lead a different way of life. Management is changing, such a transformation provides, on the one hand, a breakthrough in the development of the economy, and on the other hand, it does not cope with those problems that are unresolved in connection with new relationships in social relations. The development of new approaches, methods and tools of the knowledge economy, taking into account the development of the information society, is extremely necessary. New social relations emerging in the world require adaptation and organization of the state to the implementation of these new conditions. The need for the state to create tools and mechanisms to solve the problems posed by the digital economy has been proven.

Changes in the world economy have led to the emergence of new management challenges in the state management system. Innovations in the field of technology and engineering became a prerequisite for the emergence of new industries and business sectors, as well as a significant basis for increasing the competitiveness of national economies.

There is still no unified concept of the digital economy in Ukraine. Although it should be emphasized that there are quite strong definitions and justifications. In the course of the work, the task is to conduct an analysis of the definition of the essence of the digital economy, both from the side of scientists and from the side of practitioners. Society determines the quality of work of public administration bodies, therefore, the tools of the state administration apparatus defined in the article should be implemented for effective state management within the digital economy.

Key words: digitalization, digital economy, public administration, digital governance, digital technologies.

УДК 351.007
DOI <https://doi.org/10.32782/rma2663-5240-2023.35.3>

Бахтіаров С.В.

викладач

Вище професійне училище № 17,
здобувач магістерського рівня
вищої освіти

Придніпровська державна
академія будівництва та архітектури

Постановка проблеми. Суспільство прагне полегшити собі життя, внаслідок малих вкладень і отриманні при цьому більших прибутків. Люди прагнуть менше працювати, а отримувати більше. Так склалося, що в суспільстві діє закон зростання потреб, внаслідок

до чого інноваційні процеси починають діяти з прогресивною силою, а процеси глобалізації підсилюють ці процеси. Бізнес-структури в процесі глобалізації намагаються включити всі куточки світу. Орієнтація економіки відбувається за вектором цифровізації, яка

намагається стерти кордони та отримувати все більші і більші прибутки, ресурси, владу. Цифровізація диктує інші вимоги, які були не притаманні до сьогодні. Внаслідок такого прориву людства у розвитку технологій підвищується загроза його існування в запрограмованому природою стані. Суспільство починає переходити на нове мислення і вести інший спосіб життя. Господарювання змінюється і несе з одного боку прорив у розвитку, а з іншого не справляється з тими проблемами, які є невирішеними у зв'язку з новими взаємозв'язками у суспільних відносинах. Трансформаційні зміни, які відбуваються у світовому господарстві вимагають на сьогодні розробку нових підходів, методів і інструментів економіки знань з врахуванням розвитку інформаційного суспільства. Цифрова економіка обіцяла не тільки переваги, вигоди, а й проблеми, втрати. Нові суспільні відносини, які виникають у світі вимагають адаптації і організації держави до впровадження цих нових умов. Держава повинна створити суттєві механізми, що допоможуть вирішити проблеми, які спричиняє цифрова економіка.

Зміни у світовому господарстві призвели до появи новітніх управлінських викликів в системі управління державою. Інновації в сфері технології і техніки стали передумовою появи нових галузей та секторів бізнесу, а також значною основою для підвищення конкурентоспроможності національних економік.

Конвергентні технології прискорять процес цифровізації та допоможуть вирішити низку управлінських питань, що дасть поштовх для економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Першим кроком у формуванні публічного управління сферою цифрової економіки потрібно сформулювати і обґрунтувати понятійний апарат, для створення основи взаємного розуміння цього явища, його функцій, інструментів, проблем і переваг. За допомогою понятійного апарату управляти цим явищем буде ефективно і доцільно. Це дасть змогу проводити статистичні вимірювання і створити необхідну нормативно-правову базу. Для того, щоб вона працювала на благо суспільству, правила її використання повинні бути прописані у відповідній законодавчій базі, яка винесла б всі аспекти діяльності цифрової економіки на легальний рівень. Законодавство повинно бути не лише підтримкою дієздатності цифрової економіки, але й чітким статутом поведінки користувачів та адміністраторів ресурсів цифрової економіки.

Термін «цифрова економіка» почав активно обговорюватися у наукових колах з 1994 року, у відповідь на публікацію канадського економіста Д. Тапскотта – «Digital Economy» [1, с. 131–143]. У зарубіжній літературі вченими визначається цифрова економіка, як така, що пов'язана з розвитком технологій і пов'язаних з їх використанням змін в способах взаємодії економічних господарюючих суб'єктів з різними іншими інститутами. В науковій літературі виділяють конкретні види технологій або різні форми змін економічних процесів. Можна зустріти в наукових працях те, що сутність цифрової економіки акцентують тільки на напрямках її впливу на економіку і соціальну сферу.

Цифрова економіка – це перехід усіх економічних галузей держави (наприклад, агросектору, медицини чи освіти) на діджитал-технології. Традиційно під цифровою економікою розуміють виробництво, продаж та постачання продуктів через комп'ютерні мережі. Тобто це розвиток цифрової інфраструктури держави, який потрібен для трансформації всіх сфер життєдіяльності, надаючи їм значний економічний та соціальний ефект [2].

Можна чимало зустріти в науковій літературі напрямів, які ґрунтуються навколо ІКТ у визначенні економічної сутності цифрової економіки, «економіка, здатна надати високоякісну ІКТ-інфраструктуру і мобілізувати можливості інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) на благо споживачів, бізнесу і держави» [3]. З боку практиків можна звернути увагу на визначення цифрової економіки технічного директора IT-Enterprise В. Михайлова, який визначає цифрову економіку, як штучний інтелект, роботизацію, електронні гроші, промислову біологію, обробку великих масивів даних, безпілотний транспорт. Для споживачів, на думку автора, «цифрова економіка» означатиме новий рівень цифрових сервісів, коли в он-лайн переходять оплати комунальних платежів, коли через смартфон відбувається реєстрація в черзі, оплата покупок тощо. Щодо промислових підприємств, автор припускається загально прийнятого значення – це Industry 4.0 – четверта індустріальна революція [4].

Український центр економічних та політичних досліджень дає наступне обґрунтування: цифровізація – одна з визначальних тенденцій розвитку людської цивілізації, яка формує більш інклюзивне суспільство та кращі механізми управління, розширює доступ до охорони здоров'я, освіти та банківської справи, підвищує якість та охоплення державних послуг, розширює спосіб співпраці людей,

а також дає змогу скористатися більшим розмаїттям товарів за нижчими цінами [5].

Уніфіковане поняття цифрової економіки поки ще відсутнє і в Україні. Хоча потрібно підкреслити, що досить вагомим визначенням і обґрунтуванням є, як з боку науковців, так і з боку – практиків.

Проблемою державотворчого процесу в Україні виступає – проблема відсутності дієвого механізму взаємодії державних управлінських структур із громадянськими інституціями, а також недостатньо розвинена законодавча база, на підставі якої змогли формуватись інститути громадянського суспільства і соціальний аспект державності. Українські вчені зазначають, що основним чинником, що гальмує соціально-економічний розвиток виступають громадяни через бездіяльність представників органів публічної влади [6].

Мета роботи полягає в аналізі досвіду обґрунтування поняття цифрової економіки та інструментів публічного управління.

Виклад основного матеріалу. Дієвим інструментом в управлінні є моніторинг, тому доцільно використовувати цей дієвий інструмент управління, який використовує цивілізований світ. Моніторинг – це система збору, обробки, зберігання й поширення інформації про яку-небудь систему чи окремі її елементи, яка орієнтована на інформаційне забезпечення управління даною системою, що дозволяє висловлювати судження про її стан і дає можливість прогнозувати її розвиток.

Моніторинг у державному управлінні повинен включати перевірку ефективності роботи органів державної влади та місцевого самоврядування. До основних функцій управління належить контроль, а моніторинг є одним із його інструментів. Потрібно враховувати, що це система, і процес, який діє на постійній основі, буде дієвою, ефективною системою, тобто даватиме певні результати. Така система регулярного спостереження та оцінки результатів діяльності органів управління, пов'язана з досягненням цілей їх роботи, виконанням завдань і програм, а також своєчасним виявленням та усуненням помилок у роботі та отриманням своєчасних результатів. За допомогою моніторингу можна уникнути багатьох проблем в управлінні. Потрібно враховувати те, що функціональна важливість моніторингу не повинна втратити «зворотній зв'язок» у виявленні потреб об'єкта управління, оцінки ефективності та результативності обраних методів та інструментів впливу на нього.

Учасники економічних відносин постійно взаємодіють з органами публічної влади (податковими, митними органами, органами

місцевого самоврядування), тому повинні існувати певні відносини правового характеру, які повинні мати чітко визначені кордони повноважень у цій взаємодії. Для кращого розуміння причин існування чітких кордонів повноважень кожного учасника цифрової економіки, можна подивитися на досвід світових лідерів з трансформації цифрової економіки зокрема, Великобританії. Це одна з перших країн у світі, що прийняла закон щодо регуляції цифрової економіки – Акт про цифрову економіку 2017. Цей Акт передбачає межі та міру роботи всіх цифрових послуг і платформ. Він регулює які персональні дані можуть використовуватися та поширюватися серед державних адміністративних закладів; встановлює права та обов'язки онлайн-сервісів (наприклад, Uber); визначає та консолідує рекомендації з продажу й купівлі товарів та послуг он-лайн, а також має багато детальних уточнень [2].

Україна в повній мірі схильна до загальносвітових тенденцій в галузі розвитку цифрових технологій. І чим швидше темп їх впровадження, тим складніші завдання управління становленням цифрової економіки.

Інноваційний прорив в техніці і технологіях має свій відбиток і на публічний сектор. Важливими у світі є такі основні цифрові послуги, як реєстрація нового бізнесу, подання заявок для отримання ліцензії на здійснення певних видів підприємницької діяльності, подання заяви на свідоцтво про народження та оплати комунальних послуг. Завдяки цим послугам можна значно зменшити витрати на реалізацію основних завдань публічного сектора та підвищити ефективність публічного управління загалом.

Розвиток цифрової економіки та цифрових технологій впливає на організацію публічного сектора. Цифрове врядування визначають сьогодні як адаптацію публічного управління до нових суспільних умов за умови у якому домінують цифрові технології, які допомагають встановити тісну взаємодію між бізнесом, державою та громадянами на основі використання інформаційних технологій та Інтернету.

Цифрова трансформація дала державній владі зручні, доступні і, у порівнянні, дешеві механізми контролю і комунікації, які дають змогу відслідковувати всі організації, визначити проблемні. Владі потрібно оптимально вирішити питання щодо впорядкування комунікаційного процесу між державними інститутами, та державними інститутами і суспільством. При цьому потрібно враховувати той факт, що ці процеси уповільнюються внаслідок різниці у цифровій компетенції

як між різними працівниками організації, підрозділами, так і окремими громадянами.

Організація цифрової грамотності повинна стати потребою суспільства, яка повинна задовольнятися, як на основі самоосвіти, так і спеціальної фахової. Трансформаційні зміни у світовому господарстві, що виражаються упровадженням цифрової економіки та інформаційного суспільства, вимагають від уряду організувати так ринок праці, щоб він відповідав адаптивності і динамічності до розвитку сучасних процесів. Потрібно враховувати той факт, що глобальні зміни у структурі зайнятості населення відіграють важливу роль у процесах трансформації світового ринку праці. У свою чергу, інтелектуалізація та інформатизація економіки підвищує попит на висококваліфікованих працівників, які мають значний обсяг відповідних знань і вміють застосовувати їх на практиці, генеруючи нові ідеї, розвиваючи інновації, які можуть бути реалізовані на рівні суб'єктів господарювання та сприйняті ними.

Ефективне державне управління, яке відповідає сучасним вимогам цифровізації вимагає від держави впровадження цифрових інструментів у свою діяльність. Використання цифрових інструментів є поширеною практикою в управлінні провідними північноамериканськими та західноєвропейськими організаціями. Незважаючи на постійний та невпинний розвиток цифрових технологій, основні цифрові інструменти, що впроваджуються в управління бізнес організацією, лишаються незмінними упродовж останніх 10–15 років. Цифровий уряд внаслідок застосування інформаційно-комунікаційних технологій дають можливість фізичним та юридичним особам: знизити витрати на підприємницьку діяльність; підвищити конкурентоспроможність підприємств на ринку; розгортати свою діяльність у сформованій інфраструктурі, яка відповідає вимогам цифрової економіки. До них можна віднести такі: цифрове робоче місце; цифрові засоби комунікації; цифровий документообіг;

цифрові інструменти накопичення та аналізу інформації.

Національні економіки сьогодні зазнають структурних зрушень, які пов'язані із зростаючою частиною високотехнологічних виробництв, а також телекомунікаційних, фінансових та ділових послуг. Такі процеси зумовлюють структурні зміни світового ринку праці в контексті переорієнтації світового господарства до розвитку високотехнологічних галузей і запровадження інновації в усіх сферах економічного та соціального життя.

Висновки. Взаємодія державних інститутів з громадянським суспільством є умовою існування правової демократичної держави. Зміни, які несе економіка не повинні стати на заваді цієї взаємодії. Суспільство визначає якість роботи органів публічного управління, тому визначені в статті інструменти апарату державного управління повинні бути впроваджені для ефективного управління державою в межах цифрової економіки.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Australia's Digital Economy: Future Directions, 2009. URL: <http://ict-industry-reports.com.au/wp-content/uploads>
2. Швець Т., Дерлюк О. Цифрова економіка: яка юридична підтримка їй потрібна? ТОВ «Юридична газета». № 51–52 (705–706) URL: <https://jur-gazeta.com/publications/legal-business-in-ukraine/cifrova-ekonomika-yaka-yuridichna-pidtrimka-yiy-potribna.html>
3. Is n't Working. The Economist. Technology 2014 URL: <https://www.economist.com/special-report/2014/10/02/technology-isnt-working>
4. Укрінформ Мультимедійна платформа іномовлення України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/2385945-ukraina-perehodit-na-cifrovu-ekonomiku-so-ce-oznachaє.html>
5. Сальнікова, О. Ф. (2019). Ефективність державного управління. *Науковий вісник: Державне управління*, № 1(1). С. 100–112. URL: <https://doi.org/10.32689/2618-0065-2018-1/1-100-112>
6. Центр Разумкова. Соціологічні дослідження; соціологічне опитування; громадяни України, оцінка ситуації в країні. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/tsyfrovizatsiia-perevagy-ta-shliakhy-podolannia-vykylykiv>